

PROBLEMATIKA INSPEKCIJSKOG NADZORA U PODRUČJU ZAŠTITE BILJA

Ljiljana ŽABICA

Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Zagreb
Ministry of Agriculture and Forestry, Zagreb

U Republici Hrvatskoj nadzor nad provedbom propisa iz područja zaštite bilja provode granična inspekcija i poljoprivredna inspekcija.

Granična inspekcija zaštite bilja (Tab. 1) organizirana je kao poseban odjel u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva, a njene obveze proizlaze iz Međunarodne konvencije o zaštiti bilja odnosno Europske i Mediteranske organizacije zaštite bilja (EPPO). Obavlja obvezatni zdravstveni pregled pošiljaka bilja kod uvoza i provoza, dok pregled pošiljaka bilja za izvoz obavlja Zavod za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Zavod) i izdaje svjedodžbe o zdravstvenom stanju bilja na propisanim obrascima (fitosanitetski certifikat).

Tablica 1. Broj graničnih inspektora po graničnim prijelazima

Red. br.	Granični prijelaz	Broj inspektora
1.	ZAGREB - pošta, carinarnice, z. luka	2
2.	Zagreb - Ranžirni kolodvor	2
3.	Bregana	4
4.	Macelj	3
5.	Rijeka	3
6.	Rupa	2
7.	Kaštel	2
8.	Split	2
9.	Zadar	ovlašteni 1
10.	Dubrovnik	1
11.	Ploče	1
12.	Kamensko	1
13.	Metković	1
14.	Goričan - Murakeresztur	6
15.	Koprivnica - Gyekenyes	3
16.	Trnovec	2
17.	Terezino polje	ovlašteni 1
18.	Donji miholjac	ovlašteni 2

Poljoprivredna inspekcija (Tab. 2) organizirana je na dva nivoa i to kao prvostupanjska u županijama i gradu Zagrebu i u drugom stupnju kao republička inspekcija. U svim županijama ne djeluje jednaki broj poljoprivrednih inspektora. Prijedlog Ministarstva poljoprivrede i šumarstva je najmanje tri poljoprivredna inspektora u županiji.

Tablica 2. Broj poljoprivrednih inspektora po županijama

Red. br.	Županija	Broj inspektora
1.	Grad zagreb	3
2.	Virovitičko-Podravska	3
3.	Požeško-Slavonska	3
4.	Istarska	4
5.	Dubrovačko-Neretvanska	3
6.	Međimurska	1
7.	Varaždinska	4
8.	Sisačko-Moslavačka	5
9.	Splitsko-Dalmatinska	3
10.	Koprivničko-Križevačka	3
11.	Karlovačka	3
12.	Krapinsko-Zagorska	4
13.	Zagrebačka	2
14.	Primorsko-Goranska	2
15.	Bjelovarsko-Bilogorska	5
16.	Zadarsko-Kninska	2
17.	Ličko-Senjska	2
18.	Osječko-Baranjska	5
19.	Šibenska	1
20.	Brodsko-Posavska	2
21.	Vukovarsko-Srijemska	2
	Ukupno	62

U nadležnosti poljoprivredne inspekcije je jedanaest osnovnih zakona odnosno pravilnika i to:

- Zakon o poljoprivrednom zemljištu,
- Zakon o kvaliteti umjetnih gnojiva,
- Zakon o poljoprivrednom sjemenu i sadnom materijalu,
- Zakon o vinu,
- Zakon o duhanu,
- Zakon o zaštiti bilja,
- Zakon o mjerama za unapređenje stočarstva,
- Zakon o kvaliteti stočne hrane,
- Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi,
- Pravilnik o namjenskom korištenju kredita,
- Pravilnik o kontroli uvoza i izvoza određenih poljoprivrednih proizvoda.

S osnovnim zakonima i pratećim propisima poljoprivredni inspektor ima nadležnost nad oko 150 upravnih akata. Kada uzmemo u obzir koliko subjekata podliježe provedbi upravnih akata, možemo usporediti rad poljoprivrednog inspektora na području njegove nadležnosti. To je veoma široko područje po jednom inspektor, a da bi taj rad bio još efikasniji, usvojeni Zakon o zaštiti bilja i Zakon o vinu, kao i drugi zakoni koji su u izradi predviđaju inspektore zaštite bilja, za vinarstvo, stočarstvo, biljnu proizvodnju.

Poljoprivredna inspekcija je u 1994. godini (za 1995. godinu ne raspolažemo podacima jer je godišnji izvještaj u izradi) obavila ukupno 10.554 inspekcijskih kontrola, napravljeno 8.714 zapisnika, doneseno 1.349 upravnih rješenja, podneseno 679 prekršajnih prijava, prijava za privredni prijestup 56, prijava za krivično djelo 1. Tijekom postupka presuđeno je 329 subjekata, kažnjeno 348, izrečeno kazni na licu mjesta 27, uzeto je 234 uzoraka raznih vrsta roba, te ostalo neriješeno 273 predmeta (Tab. 3).

Ako rad poljoprivredne inspekcije pogledamo samo preko kontrole primjene Zakona o zaštiti bilja i podzakonskih akata (ukupno 30) obavljeno je 2102 pregleda, napravljeno 1854 zapisnika, doneseno 329 upravnih rješenja, podneseno 93 prekršajnih prijavi, presuđeno 34 subjekta, kažnjen 21 subjekt, a ostalo je neriješeno 52 predmeta (Tab. 4).

Ove podatke smo iznijeli kako bi se vidjelo i to da nas pravosuđe ne prati dovoljno, jer neki predmeti prijeđu u zastaru i nikada nisu riješeni.

S obzirom na sve veći i intenzivniji promet roba biljnoga porijekla u zemlji kao i iz cijeloga svijeta postoji velika mogućnost unosa karantenskih bolesti i štetnika u zemlju, kao i iz jednog područja Republike Hrvatske u drugo područje.

Zakonom o zaštiti bilja ("Narodne novine", br. 10/94) i podzakonskim aktima (Tab. 5, 6. i 7) uređuje se zaštita bilja i biljnih proizvoda od štetočinja u prometu, a i obrađuju se i uvjeti iz drugih područja iz zaštite bilja, koju nećemo ovdje spominjati jer nisu predmetom ovog izlaganja.

Člankom 15. stavkom 1. citiranog Zakona određeno je da "poljoprivredni usjevi za proizvodnju sjemena, objekti za proizvodnju šumskog sjemena i objekti za proizvodnju sadnog materijala višegodišnjih biljaka, podliježu najmanje dva puta tijekom vegetacije obvezatnom zdravstvenom pregledu."

Stavkom 3. istog članka određeno je da "sjeme i sadni materijal koji potječu od poljoprivrednih usjeva za proizvodnju poljoprivrednog sjemena ili s objekta za proizvodnju šumskog sjemena i objekta za proizvodnju sadnog materijala višegodišnjih biljaka, kao i sjeme i sadni materijal iz uvoza koji nisu zdravstveno pregledani ne smiju se staviti u promet."

Obvezatni zdravstveni pregled obavlja Zavod i izdaje svjedodžbu o zdravstvenom stanju usjeva i objekata. Podaci o zdravstvenom stanju usjeva unose se u uvjerenje o priznavanju sjemenskog usjeva za proizvodnju poljoprivrednog sjemena u skladu s propisima o sjemenu i sadnom materijalu.

Sadni materijal višegodišnjeg bilja ne može se dva ili više puta staviti u promet bez ponovljenog zdravstvenog pregleda (stavak 4. istog članka). Odredba ovog članka stvarala je najviše nejasnoća i kod ureda za zaštitu bilja i kod pravnih osoba koje obavljaju promet sadnim materijalom. Pošiljku sadnog materijala prati uvjerenje o zdravstvenom stanju bilja u unutarnjem prometu, koju izdaje ured za zaštitu bilja, na temelju svjedodžbe o zdravstvenom stanju bilja koju izdaje Zavod, a određuje se promet sadnog materijala od mjesta proizvodnje - proizvođača do krajnjeg kupca. Time se htjela izbjeći preprodaja, prodaja na sajmištima, a i ubacivanje u takve pošiljke sadni materijal koji u toku vegetacije nije bio pod kontrolom Zavoda. Inspekcija može veoma teško, možemo reći nikako, ući u trag takvim pošiljkama. U izradi je novi Pravilnik o obvezatnom zdravstvenom pregledu usjeva i objekata, sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog i šumskog bilja, te se predlaže da se sadni materijal višegodišnjeg bilja koji će biti zdravstveno pregledan u toku vegetacije od strane Zavoda, svaka sadnica označi markicom Zavoda. Ta markica pratit će sadnicu do krajnjeg korisnika. Sadni materijal koji neće biti tako obilježen, izbacuje se iz prometa i na licu mjesta uništava.

Tablica 4. Kontrola primjene Zakona o zaštiti bilja i podzakonskih akata u 1994. godini

Red. br.	Županija	Izvršeno pregleda	Napravljeno zapisnika	Doneseno rješenja	Podneseno prekršaje	prijestupe	djela	Dostavljeno uzoraka na analizu	Presuđeno subjekata	Kažnjeno subjekata	Broj na licu mjesta u kunama	Izrečeno kazni na licu mjesta u kunama	Ostalo neriješeno predmeta
1	Grad Zagreb	193	181	4	15	0	0	0	0	0	0	0	15
2	Virovitičko-Podravska	75	62	38	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Požeško-Slavonska	93	77	23	4	0	0	2	0	1	0	0	3
4	Istarska	63	56	11	2	0	0	0	0	0	0	0	2
5	Dubrovačko-Neretvanska	45	41	9	0	0	0	2	0	0	0	0	3
6	Međimurska	205	197	5	4	0	0	0	0	0	0	0	4
7	Varaždinska	203	172	31	15	0	0	10	8	7	0	0	3
8	Šplitsko-Dalmatinska	121	116	24	11	0	0	0	0	0	0	0	11
9	Sisačko-Moslavačka	128	110	36	2	0	0	2	1	1	0	0	1
10	Koprivničko-Križevačka	64	60	17	0	0	0	5	0	0	0	0	0
11	Karlovačka	47	47	13	7	0	0	0	2	0	0	0	0
12	Krapinsko-Zagorska	51	34	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
13	Zagrebačka	54	48	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Primorsko-Goranska	49	40	13	1	1	0	0	2	1	0	0	0
15	Bjelovarsko-Bilogorska	169	143	11	3	0	0	5	1	1	0	0	2
16	Zadarsko-Kninska	61	50	18	7	0	0	0	4	0	0	0	3
17	Ličko-Senjska	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
18	Osječko-Baranjska	150	128	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	Šibenska	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	Brodsko-Posavska	120	118	34	15	0	0	0	13	6	0	0	2
21	Vukovarsko-Srijemska	98	89	16	5	0	0	0	2	3	0	0	0
22	Republička inspekcija	111	83	14	2	0	0	11	1	1	0	0	2
	Sveukupno	2102	1854	329	93	1	0	38	34	21	0	0	52

Sadni materijal koji se uvozi, podliježe praćenju zdravstvenog stanja kod krajnjeg korisnika, uz propisne uvjete karantenskog nadzora. Pravna osoba koja uvozi takav sadni materijal mora posjedovati karantensko polje.

Sadni materijal višegodišnjeg bilja koji je bio pregledan na mjestu proizvodnje kod proizvođača od strane Zavoda ne podliježe praćenju zdravstvenog stanja kod krajnjeg korisnika.

Pravne osobe koje uvoze sadni materijal višegodišnjeg bilja, moraju dobiti rješenje o dozvoli za uvoz od Ministarstva poljoprivrede i šumarstva.

Sjemenski krumpir za potrebe Republike Hrvatske uglavnom se uvozi, i to najviše iz Kraljevine Nizozemske. Od ukupne količine sjemenskog krumpira koja je odobrena da se može uvesti (kontingenti), samo 50% od te odobrene količine registrirano je u Zavodu, te zdravstveno pregledano pred deklariranje sjemena. Prema podacima poljoprivredne inspekcije u prometu se pronalazio krumpir bez potrebne dokumentacije. Kako bi se uvoz krumpira bolje kontrolirao pravne osobe koje uvoze krumpir morati će prvo prijaviti uvoz krumpira kod nadležnog poljoprivrednog inspektora koji će ovjeriti prijavu na kojoj će biti naznačeno mjesto istovara (skladišta). Tu potvrdu uvoznik predočava graničnoj inspekciji uz ostale dokumente predviđene zakonskim aktima. Bez te potvrde granična inspekcija neće dozvoliti uvoz. Dodatni uvjeti uvoza sjemenskog krumpira objavljeni su Naredbom o dodatnim fitosanitetskim uvjetima za uvoz sjemenskog krumpira u Republiku Hrvatsku ("Narodne novine", br. 6/96).

Krajem 1995. godine obavješteni smo da se u Kraljevini Nizozemskoj pojavila karantenska bolest smeđa trulež krumpira *Pseudomonas solanacearum*, te je i to jedan od razloga za pojačani nadzor.

Sjemenski materijal kako iz domaće proizvodnje, tako i iz uvoza prije puštanja u promet mora biti zdravstveno ispitan, što je jedan od elemenata deklariranja sjemena. Zdravstveno ispitivanje sjemena provodi zavod odnosno ovlašteni laboratoriji koje je ovlastio zavod.

U 1995. godine u Republici Hrvatskoj registrirane su dvije karantenske štetočinke bilja i to bakterijska palež voćaka *Erwinia amylovora* (Burill) Winslow et al., i kukuruzna zlatica *Diabrotica virgifera virgifera* LeConte. U svezi toga objavljene su mjere za sprečavanje širenja tih štetočinja i to Naredba o proglašenju područja zaraženih karantenskom štetočinjom bilja *Erwinia amylovora* (Burill) Winslow et al. ("Narodne novine", br. 97/95 i 101/95), Naredba o poduzimanju mjera za sprečavanje širenja i iskorjenjavanja bakterijske paleži *Erwinia amylovora* (Burill) Winslow et al. ("Narodne novine", br. 97/95) i Naredba o poduzimanju mjera za sprečavanje širenja kukuruzne zlatice *Diabrotica virgifera virgifera* LeConte ("Narodne novine", br. 96/95).

Iz iznesenog vidljivo je da smo upućeni jedni na druge, da je potrebna uska suradnja znanosti, proizvođača, trgovaca i zakonodavstva, kako bismo biljnu proizvodnju podigli na viši nivo poboljšanjem kvalitete i kvantitete biljnih proizvoda.

Tablica 5. Popis važećih propisa iz područja zaštite bilja - stanje na dan 30. studenoga 1995.

Naziv propisa	"Narodne novine" broj:
1. Zakon o zaštiti bilja	10/94 i 19/94
2. Pravilnik o načinu obavljanja obaveznog zdravstvenog pregleda bilja i obrascu uvjerenja o zdravstvenom stanju pošiljaka i bilja unutrašnjem prometu	48/68
3. Pravilnik o opremi i drugi uvjetima koje moraju ispunjavati skladišta i druge prostorije za smještaj bilja te o tehničkoj opremljenosti organizacija udruženog rada i drugih društvenih pravnih osoba koje se bave provođenjem mjera za zaštitu bilja	28/81
4. Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati skladišta i druge prostorije za smještaj bilja te poduzeća koja se bave poslovima dezinfekcije i dezinsekcije bilja i deratizacije prostorija	53/91 (33/91)
5. Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati karantenski objekti za provjeru zdravstvenog stanja	53/91 (53/77)
6. Pravilnik o obaveznome zdravstvenom pregledu usjeva i objekata, sjemena i sadnog materijala poljoprivrednoga i šumskog bilja	53/91 (52/86 i 3/87), 11/94 i 11/95
7. Pravilnik o načinu uništavanja bilja za koje su naređene mjere uništavanja	53/91 (4/78)
8. Pravilnik o načinu dostave izvještaja i podataka o pojavi i poduzetim mjerama za sprečavanje širenja i suzbijanje biljnih bolesti i štetočina	53/91 (61/77)
9. Pravilnik o načinu izdavanja dozvola za stavljanje u unutrašnji promet sredstava za zaštitu bilja	53/91 (32/91)
10. Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati poduzeća odnosno druge pravne osobe čija je djelatnost promet sredstava za zaštitu bilja na veliko i malo	53/91 (36/91)
11. Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati poduzeća odnosno druge pravne osobe čija je djelatnost proizvodnja sredstava za zaštitu bilja	53/91 (36/91)
12. Pravilnik o uvjetima uz koje poduzeća odnosno druge pravne osobe mogu obavljati biološka predispitivanja i ispitivanja fizikalnih, kemijskih i bioloških svojstava sredstava za zaštitu bilja	53/91 (36/91)
13. Pravilnik o iskaznici i znaku graničnog inspektora za zaštitu bilja	43/92
14. Pravilnik o zdravstvenoj kontroli bilja i kontroli sredstava za zaštitu bilja u prometu preko državne granice	12/95 i 96/95
15. Pravilnik o visini naknade za poslove zaštite bilja i biljnih proizvoda u poljoprivredi i šumarstvu	44/95
16. Pravilnik o objavi podataka novootkrivenih karantenskih štetočinja bilja	71/95
17. Odluka o osnivanju graničnih stanica za zaštitu bilja	53/91 (51/91)

Naziv propisa	"Narodne novine" broj:
18. Odluka o visini naknade za obvezni zdravstveni pregled bilja u prometu preko granice Republike Hrvatske i visini naknade za kontrolu nad sredstvima za zaštitu bilja pri uvozu u Republiku Hrvatsku	82/94
19. Naredba o uvjetima za stavljanje u promet plodova i drveta pitomoga kestena zaraženih rakom kestenove kore	53/91 (40/77)
20. Naredba o vrsti sjemena koje mora biti podvrgnuto dezinfekciji prije stavljanja u promet ili prije upotrebe za vlastitu proizvodnju	53/91 (4/78 i 8/78)
21. Naredba o poduzimanju mjera za sprečavanje širenja kukuruzne zlatice - <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> LeConte	96/95
22. Naredba o proglašenju područja zaraženih karantenskom štetočinjom bilja - <i>Erwinia amylovora</i> (Burill) Winslow et al.	97/95
23. Naredba o poduzimanju mjera za sprečavanje širenja i iskorjenjivanju bakterijske paleži - <i>Erwinia amylovora</i> (Burill) Winslow et al.	97/95
24. Popis ovlaštenih institucija koje udovoljavaju uvjetima za ispitivanje fizikalnih, kemijskih i bioloških svojstava sredstava za zaštitu bilja proizvedenih od novih aktivnih tvari	80/92
25. Popis sredstava za zaštitu bilja koja imaju dozvolu, odnosno sredstva za zaštitu bilja za koja je prestala vrijediti dozvola za stavljanje u unutrašnji promet	7/93
26. Popis sredstava za zaštitu bilja za koja vrijedi dozvola za stavljanje u promet i za koja je istekla dozvola za stavljanje u promet u Republici Hrvatskoj	115/93
27. Popis sredstava za zaštitu bilja za koja je izdana dozvola za promet i primjenu, za koja je produžena vrijednost dozvole, kojima je dozvola izmijenjena ili dopunjena i za koja je prestala vrijediti dozvola za promet i primjenu u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1. prosinca do 15. srpnja 1994.	59/94
28. Popis sredstava za zaštitu bilja koja imaju dozvolu za promet i primjenu u Republici Hrvatskoj	93/95
29. Liste karantenski i ekonomski štetnih biljnih bolesti i štetnika (Na snazi je dio koji se odnosi na Listu ekonomski štetnih biljnih bolesti i štetnika)	53/91 (28/90 i 46/91)
30. Liste karantenskih štetočinja bilja	87/94

Napomena:

Radi lakšeg snalaženja, u trećem je stupcu tablice u zagredama i kurzivom naveden broj "Službenog lista SFRJ" iz kojeg je preuzet pojedini propis.

LITERATURA:

1. Smolec R., 1995, Popis važećih propisa iz područja zaštite bilja, Glasnik zaštite bilja, br. 6, 1995.
2. Zakon o zaštiti bilja ("Narodne novine", br. 10/94)

Adrese autora - Authors' addresses:
dipl. ing. Ljiljana Žabica
Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva R. Hrvatske
Ulica grada Vukovara 78/II
HR-10000 Zagreb

Primljeno - Received:
26.02.1996.